

SCHAKEL 38

NOORD

DECEMBER 2025

Port Betaald

Drenthe
Fryslân
Groningen e.o.

HUMNISTISCH VERBOND

De SCHAKEL, is het ledenblad van de afdelingen Fryslân, Groningen e.o. en Drenthe . van het Humanistisch Verbond.

De Schakel verschijnt 4 x per jaar.

de komende nummers:

7 maart 2026 deadline 14-2-2026

12 juni 2026 deadline 22 mei 2026

4 september 2026 deadline 7-8- 2026

4 dec. 2026 deadline 19 -11-2026

REDACTIEADRES SCHAKEL

Baukje Scheppink

Vijzelstraat 8, 8911 EW Leeuwarden

baukje.scheppink@gmail.com

0511-477083

WEBMASTERS

Groningen Welmer Boiten

welmerboiten@gmail.com

Drenthe Henk van der Zijden,

webmaster@drenthe.humanistischverbond.nl

Fryslân Florian Otte

communicatie@fryslan.humanistischverbond.nl

Meer adressen en contactpersonen achter in de Schakel.

Een ander e-mailadres?

Geef het ook door aan het Landelijk Bureau,

leden@humanistischverbond.nl, dan komen de e-mails - ook die van de afdelingen - in het vervolg op het goede adres terecht.

Bij de foto's in deze Schakel

De foto's en illustraties in deze Schakel zijn van de auteurs, gepubliceerd met toestemming van de maker of de Creative Commons licentie.

POSTADRESSEN EN SECRETARIATEN

Adreswijzigingen en opzeggingen naar:

Landelijke ledenadministratie

Humanistisch Verbond, Postbus 75490,

1070 AL Amsterdam 020-5219000

leden@humanistischverbond.nl

Groningen en Ommelanden

Humanistisch Centrum

W.A. Scholtenstraat 2, 9712 KW

Groningen

Ieke Verveld, secretaris

secre.hvgron@gmail.com

Donaties: Penningmeester HV afd.

Groningen NL 69 TRIO 0391 04 29 47

Stichting Huisvesting HV Groningen

NL10 INGB 0004 1988 73

Fryslân

Secretariaat

Bleekhof 35 | 8921 MB Leeuwarden

Rekeningnr: NL16 TRIO 0198 3836 65

secretaris@fryslan.humanistischverbond.nl

Marjoleine Beers, secr. en ledenadm.

Facebook: Humanistisch Verbond Fryslân

<https://fryslan.humanistischverbond.nl/>

Drenthe

Het Humanistisch Verbond Drenthe

secretaris@drenthe.humanistischverbond.nl

Marlon Busstra, secretaris

Traverse 34, 9408 MD Assen

NL07 TRIO 0198 4329 09 t.n.v. HV

Drenthe

AGENDA

datum	afdeling	activiteit		
zaterdag 6 december 2025	Fryslân	Wandelen	Heerenveen	37
woensdag 10 december 2025	Drenthe	HV Café	Assen	14
woensdag 10 december 2025	Groningen	Jonge Humanisten	Groningen	34
donderdag 18 december 2025	Groningen	Jonge Humanisten kerstborrel	Groningen	34
vrijdag 12 december 2025	Groningen	HV Café Levensvraag	Groningen	28
zaterdag 13 december 2025	Fryslân	Wandelen	Drachten	38
zondag 14 december 2025	Drenthe	Eindejaars/kerstbijeenkomst	Assen	18
zondag 14 december 2025	Fryslân	Filosofie voor een Breed Publiek	Leeuwarden	43
zondag 21 december 2025	Drenthe	Wandeling W'borckerstroom	Westerbork	15
woensdag 24 december 2025	Fryslân	Wandelen	Heerenveen	37
zondag 4 januari 2026	Drenthe	Gespreksgroep	Hoogeveen	22
zaterdag 10 januari 2026	Fryslân	Wandelen	Drachten	38
zondag 11 januari 2026	Fryslân	Filosofie voor een Breed Publiek	Leeuwarden	43
woensdag 14 januari 2026	Drenthe	HV Café	Assen	14
woensdag 14 januari 2026	Fryslân	Palaver	Oranjewoud	
woensdag 14 januari 2026	Groningen	Brainstorm SHHVG	Groningen	26
donderdag 15 januari 2026	Groningen	Jonge Humanisten borrel	Groningen	34
vrijdag 16 januari 2026	Groningen	HV Café Nieuwjaarsreflectiespel	Groningen	30
zondag 18 januari 2026	Drenthe	Wandeling Westerveld-Norg	Norg	16
zondag 18 januari 2026	Groningen	Nieuwjaarsbijeenkomst	Groningen	31
donderdag 22 januari 2026	Fryslân	Filosofiecafé	Leeuwarden	47
donderdag 22 januari 2026	Fryslân	Gespreksgroep	Sneek	51
zaterdag 24 januari 2026	NOORD	Humanisme NU	Veenhuizen	8
zondag 25 januari 2026	Groningen	Zindag	Groningen	33
zondag 25 januari 2026	Fryslân	Nieuwjaarstref	Sneek	35
woensdag 4 februari 2026	Groningen	HV Café Verb. communicatie	Groningen	
woensdag 11 februari 2026	Drenthe	HV café	Assen	14
zondag 8 februari 2026	Fryslân	Gespreksgroep	Leeuwarden	43
zondag 8 februari 2026	Fryslân	Filosofie voor een Breed Publiek	Leeuwarden	
woensdag 11 februari 2026	Fryslân	Palaver	Oranjewoud	34
donderdag 12 februari 2026	Groningen	Jonge Humanisten borrel	Groningen	15
zaterdag 14 februari 2026	Fryslân	Wandelen	Drachten	15
zondag 15 februari 2026	Drenthe	Wandeling Kyllotsbos	Smilde	22
zondag 15 februari 2026	Drenthe	Gespreksgroep	Hoogeveen	48
donderdag 19 februari 2026	Fryslân	Filosofiecafé	Leeuwarden	33
zondag 22 februari 2026	Groningen	Zindag	Groningen	44
zondag 8 maart 2026	Fryslân	Filosofie voor een Breed Publiek	Leeuwarden	
woensdag 11 maart 2026	Drenthe	HV Café	Assen	14
woensdag 11 maart 2026	Fryslân	Palaver	Oranjewoud	34
donderdag 12 maart 2026	Groningen	Jonge Humanisten borrel	Groningen	49
donderdag 12 maart 2026	Fryslân	Filosofiecafé	Leeuwarden	38
zaterdag 14 maart 2026	Fryslân	Wandelen	Drachten	15
zondag 15 maart 2026	Drenthe	Wandeling Drents-Frieseveld	Appelscha	17
zaterdag 21 maart 2026	Drenthe	Int. Dag tegen Discriminatie	Hooghalen	22
zondag 22 maart 2026	Drenthe	Gespreksgroep	Hoogeveen	51
donderdag 26 maart 2026	Fryslân	Gespreksgroep	Sneek	14
dinsdag 7 april 2026	Drenthe	HV Café	Assen	34
donderdag 9 april 2026	Groningen	Jonge Humanisten borrel	Groningen	
woensdag 8 april 2026	Fryslân	Palaver	Oranjewoud	9
zaterdag 18 april 2026	NOORD	Humanisfest Noord	Veenhuizen	38
zaterdag 11 april 2026	Fryslân	Wandelen	Drachten	51
donderdag 16 april 2026	Fryslân	Gespreksgroep	Sneek	22
zondag 3 mei 2026	Drenthe	Gespreksgroep	Hoogeveen	38
zaterdag 9 mei 2026	Fryslân	Wandelen	Drachten	
woensdag 13 mei 2026	Fryslân	Palaver	Oranjewoud	34
donderdag 14 mei 2026	Groningen	Jonge Humanisten borrel	Groningen	49
donderdag 21 mei 2026	Fryslân	Filosofiecafé	Leeuwarden	
woensdag 10 juni 2026	Fryslân	Palaver	Oranjewoud	34
donderdag 11 juni 2026	Groningen	JO	Groningen	38
zaterdag 13 juni 2026	Fryslân	Wandelen	Drachten	

In een wereld vol vragen helpt het Humanistisch Verbond je om dicht bij jezelf én anderen te blijven. Ontdek ons cursusaanbod en kom dicht bij wat voor jou waardevol is. Bekijk hieronder welke cursussen worden verwacht in het voorjaar van 2026 (januari – juni).

CURSUSSEN en verdiepingsdagen in het Noorden

KENNISMAKEN MET
HUMANISME

VERLICHTING

DIALOOG

EINDIGHEID

Kennismaken met humanisme

Humanisme is een onuitputtelijke bron van inspiratie. Benieuwd wat het voor jou kan betekenen? Kom dicht bij humanisme. Doe de vernieuwde kennismakingscursus.

In 2,5 uur leer je de beginselen van het humanisme kennen en hoe je ze in je eigen leven kunt toepassen. In gesprek met elkaar onderzoek je wat humanisme voor jou kan betekenen. Je krijgt inzicht in je eigen praktische wijsheid en wat jij belangrijk vindt. Zo komt de humanistische traditie tot leven en

beoefen je een belangrijk aspect van het humanisme: de dialoog.

Deze cursus wordt dit voorjaar aangeboden in:

Regio Friesland, Leeuwarden

Regio Groningen, Groningen

In de nieuwsbrieven en op de website volgt binnenkort meer informatie over data en aanmelding.

<https://www.humanistischverbond.nl/kennismaken-met-humanisme>

Cursus: Praktische levenskunst (6 delen)

Wat maakt mijn leven de moeite waard? In deze cursus duik je in de filosofie van levenskunst en krijg je allerlei handvatten aangereikt om dit toe te passen in je persoonlijke context. Zodat je aan het einde van je leven kan zeggen: zo was mijn leven bedoeld.

In zes interactieve bijeenkomsten leer je in sneltreinvaart een aantal belangrijke onderdelen van de filosofie van de levenskunst én hoe je die kan toepassen in de praktijk: via handvatten en vaardigheden die jou helpen om je eigen leven vorm te geven.

Deze cursus wordt dit voorjaar aangeboden in:
Regio Drenthe, Assen

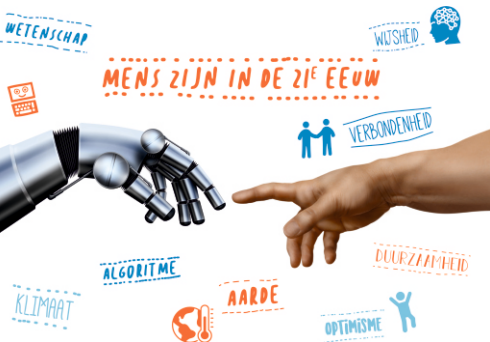
In de nieuwsbrieven en op de website volgt binnenkort meer informatie over data en aanmelding.

www.humanistischverbond.nl/praktische-levenskunst

Cursus: Mens zijn in de 21^e eeuw (6 delen)

In deze vernieuwde cursus gaan we samen op onderzoek. We kijken met een open blik naar grote vragen van deze tijd. Niet om definitieve antwoorden te vinden, maar om beter te begrijpen hoe we ons hiertoe kunnen verhouden. Want juist door kritisch te denken en open te staan voor andere perspectieven, kunnen we

bewuste keuzes maken. Het is een filosofische cursus, dus het vraagt inzet om voor elke bijeenkomst een aantal teksten te lezen en tijdens de bijeenkomsten samen na te denken.

Deze cursus wordt dit voorjaar aangeboden in:

Regio Drenthe, Meppel

In de nieuwsbrieven en op de website volgt binnenkort meer informatie over data en aanmelding.

<https://www.humanistischverbond.nl/mens-zijn-in-de-21e-eeuw>

Cursus: Stilstaan bij jezelf (4 delen)

Tijdens de cursus 'Stilstaan bij jezelf' onderzoek je wat jou aan het hart gaat. Je gaat aan de slag met een levensvraag of 'trage vraag' die voor jou van belang is. Dat doe je via reflectie, experimenten, oefeningen, gespreksvormen en terugkoppeling vanuit de groep.

Deze cursus wordt dit voorjaar aangeboden in:

Regio Groningen, Groningen

In de nieuwsbrieven en op de website volgt binnenkort meer informatie over data en aanmelding.

<https://www.humanistischverbond.nl/stilstaan-bij-jezelf/>

Verdiepingsmiddag: Zoek jÓuw antwoord op polarisatie

Wat is polarisatie eigenlijk? Wat is je eigen rol hierin? En hoe kun je zelf polarisatie tegengaan? We bieden jou tijdens een verdiepingsdag handvatten aan om het wij-zij denken te doorbreken. Om de ander als mens te blijven zien, ook al botst het tussen jullie.

Tijdens de verdiepingsmiddag 'Zoek jÓuw antwoord op polarisatie' onderzoek je of de polen wel echt zo vaststaan als het lijkt: ook jij worstelt weleens met botsende meningen en zet verschillende petten op in je dagelijkse leven. Je leert je eigen meerstemmigheid kennen, en die van de andere deelnemers.

Deze verdiepingsmiddag wordt dit voorjaar aangeboden in:

Regio Groningen, Groningen

In de nieuwsbrieven en op de website volgt binnenkort meer informatie over data en aanmelding.

<https://www.humanistischverbond.nl/polarisatie/>

Verdiepingsdag: Actieve Hoop

Deze verdiepingsdag is er voor iedereen die zich zorgen maakt over het klimaat, graag wil veranderen, maar nog niet zo goed weet hoe.

Op deze dag zet je de eerste stap en ga je aan de hand van oefeningen en rituelen op zoek naar de koppige optimist in jezelf. Je onderzoekt wat er voor jou toe doet en waar jij hoop uit haalt. Vanuit dat inzicht leer je hoe je hoop kan omzetten in jouw bijdrage aan een duurzame wereld. Actieve hoop noemen we dat.

Deze verdiepingsdag wordt dit voorjaar aangeboden in:

Regio Drenthe, Emmen

In de nieuwsbrieven en op de website volgt binnenkort meer informatie over data en aanmelding.

www.humanistischverbond.nl/actieve-hoop

Verdiepingsdag: Goed leven, goede dood

Praten over de dood helpt bij het nadenken over wat je, vanuit dit perspectief, een goed leven vindt. Bij een goed leven hoort een goede dood. Wat is voor jou een goede dood? En wat betekent een goed leven voor jou? Op deze dag ga je op zoek naar jouw omgang met de dood. We gebruiken de inzichten van verschillende filosofen, maar de belangrijkste bron van wijsheid ben jijzelf en de andere deelnemers.

Deze verdiepingsdag wordt dit voorjaar aangeboden in:

Regio Friesland, Heerenveen en in de Regio Groningen, Groningen

In de nieuwsbrieven en op de website volgt binnenkort meer informatie over

Reserveer 24 januari 2026:

Humanisme Nu

Het zijn turbulente tijden (klimaat, leefbaarheid, migratie,..) en er staat veel op het spel (democratie, vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit, bestaanszekerheid etc.) Het Humanistisch verbond wil hier een goede rol in spelen en de leden bepalen welke rol. Daarom organiseren we voor leden van de noordelijke afdelingen van het HV een bijeenkomst gebaseerd op de principes van Open Space. Iedereen kan in deze bijeenkomst aangeven wat er volgens hem of haar de komende jaren gaat spelen en waar we dus als Humanistisch Verbond aandacht en actie op moeten ondernemen. Op basis van deze inbreng wordt mede bepaald waar we in de komende jaren op moeten gaan inzetten. Dat is de noordelijke inbreng voor het Landelijke HV. Robbert Bodegraven participeert in deze bijeenkomst.

Plaats: Verenigingsgebouw Veenhuizen

Tijd: 13:00 u. tot 17:30 u.

NOORD

Wil je meedoen meld je aan via:

[https://hvgroningen.nl/aanmelden/index.php?p=aanmelden&event=humanis menu](https://hvgroningen.nl/aanmelden/index.php?p=aanmelden&event=humanis%20menu)

Wees er snel bij!! Na aanmelding ontvangt u meer informatie. Verdere vragen of lukt aanmelden niet? Neem contact op met didi@hvgroningen.nl

Didi de Jong, Jan Wijbenga, Henk van der Zijden

ACTIVITEITEN

VEENHUIZEN 18 april 2026

HUMANIFEST NOORD

Houd voor de details en het programma de website of de e-nieuwsbrieven in de gaten!

Nog nooit een nieuwsbrief gezien? Voor de nieuwsbrief geeft u zich op bij de secretaris van uw afdeling.

Tot ziens in Veenhuizen!

Van het Drentse afdelingsbestuur

Begin december ontvangen onze leden deze Schakel. Dit gebeurt digitaal bij iedereen die de Nieuwsbrief krijgt en per post voor wie dat wenst. Met plezier presenteren we opnieuw een programma vol activiteiten voor het komende kwartaal, mogelijk gemaakt door de groeiende inzet van steeds meer leden. Het bestuur bestaat sinds negen maanden uit slechts twee leden. We gingen samen de uitdaging aan om de doelen van het meerjarenbeleidsplan 2022-2026 te realiseren.

Eén van de grote uitdagingen voor 2025 is het spreiden van onze activiteiten over drie regio's in Drenthe. In juli zijn in Westerbork door 18 betrokken leden de eerste stappen gezet. Sommige van hun ideeën zijn dit jaar al uitgevoerd, andere staan voor volgend kwartaal gepland – je leest erover in deze Schakel. De rest wordt verder uitgewerkt door de initiatiefnemers.

Sinds 2025 zijn de maandelijkse wandelingen regionaal georganiseerd: steeds andere leden verzorgen, op uitnodiging van de activiteitencommissie, een wandeling in hun eigen omgeving. Dit heeft geleid tot nieuwe ontmoetingen en initiatieven.

Voor begin 2026 willen we het Jaarverslag 2025 goed afronden en zo snel mogelijk de ALV organiseren. Ook hopen we binnenkort nieuwe bestuursleden te mogen verwelkomen, wat tegelijk een statutaire vereiste is.*)

Henk van der Zijden, Marlon Busstra

- * *) Art. 2 Afdelingen; 2.2 Een afdelingsbestuur bestaat ten minste uit drie personen, waaronder voorzitter, secretaris en penningmeester. Een combinatie van secretaris en penningmeester is mogelijk. Deze bestuursleden zijn gekozen op een ledenvergadering van de afdeling door een meerderheid van de aanwezige leden.

In herinnering aan Trix van Kuilenburg-Lodder (1942–2025)

Dinsdag 11 november overleed Trix van Kuilenburg-Lodder op 83-jarige leeftijd.

Trix was een betrokken en bewust lid van het Humanistisch Verbond, en jarenlang een trouw deelnemer aan de gespreksgroep in Hoogeveen. Ze was altijd duidelijk aanwezig, met een doordachte, vaak inspirerende inbreng.

De laatste tijd ging het steeds minder goed met haar; de ziekte van Parkinson kreeg steeds meer vat op haar leven. Toch bleef Trix, zoals we haar kenden, de regie houden. Tot het laatst bleef ze betrokken en op haar eigen manier actief.

Haar leven stond in het teken van maatschappelijke inzet. Samen met haar man Piet begon ze in Hoogeveen als jeugdwerker en maatschappelijk werker voor Humanitas. Later volgde een indrukwekkende politieke loopbaan – als Statenlid en vervolgens elf jaar lid van de Eerste Kamer voor de PvdA. Na haar parlementaire werk bleef ze zich inzetten voor anderen, onder meer binnen de Nederlandse Vrouwenraad, waar zij in 1997 Nederland vertegenwoordigde bij de Verenigde Naties. In Hoogeveen was ze o.m. een gewaardeerde voorzitter van de WMO-raad.

Kenmerkend voor Trix was haar scherpe geest en haar gevoel voor rechtvaardigheid.

Op zondag 9 november, kort voor haar overlijden, organiseerde ze nog een gezellige middag. Op de uitnodiging schreef ze:

“Graag wil ik nog één keer in een feestelijke stemming samen zijn met jullie.”

Dat typeerde haar: eigen regie, verbondenheid en levenslust – zelfs tot het einde.

Wij herinneren Trix als een integere, betrokken en warme humanist, met oog voor de mens en hart voor de samenleving. Haar inzet en inspiratie zullen we niet vergeten.

Hoogeveen, 12 november 2025

Jerk Otten

Terugblik op verkiezingsdebatten 2025

Letty de Graaf (Westerbork) en Marlon Busstra (Assen) blikken samen terug op de recente verkiezingsdebatten. Beiden volgden deze debatten met groeiende verbazing en een toenemende irritatie. Marlon zat thuis in Assen, Letty in Westerbork. Op Marlons leestafel de pas ontvangen Spoedcursus Democratie van het HV en het nog ongelezen boek Het tij tegen van Herman Tjeenk Willink. Beide werken benadrukken hoe democratie oorspronkelijk bedoeld is.

Democratie zoals het bedoeld is

Volgens de achterflap van *Het tij tegen* hoort de overheid in haar beleid en functioneren te voldoen aan de eisen van democratie en recht: “het bieden van zekerheid aan de burgers dat ieder zijn zegje kan doen en wordt gehoord, de zekerheid dat ieder gelijk is voor de wet en rechtsbescherming geniet, de zekerheid dat de overheid zegt wat zij doet en doet wat zij moet doen”^[1].

Democratie betekent dat ieders stem telt, macht gedeeld wordt en vrijheid en gelijkheid voor iedereen gelden. Het is de belofte dat macht niet van bovenaf wordt opgelegd, maar van onderop wordt opgebouwd. Macht is niet het privilege van één leider, maar de gezamenlijke verantwoordelijkheid van ons allemaal^[2].

Waar keken wij naar?

Het gevoel van stijgende verbazing tijdens de debatten wordt treffend verwoord in Sinan Cans column *Schaamteloosheid* (BNN Varagids 43), die Letty inbracht in de WhatsApp-uitwisseling. In deze column staat: “Er was een tijd dat een leugen pijn deed. Dat een politicus, betrapt op onwaarheid, even stokte, zijn blik afwendde, en een stilte liet vallen waarin spijt kon wonen. Die tijd is voorbij. We leven in het tijdperk van de schaamtelozen.” We zagen bestuurders die verantwoordelijkheid ontlopen en politici die de werkelijkheid naar hun hand zetten, in een land waar draaien een deugd

lijkt te zijn geworden. In deze context is schaamte geen vergissing meer, maar een methode geworden.

Schaamteloosheid werd niet alleen tijdens de verkiezingsdebatten gehanteerd, maar ook daarna, wanneer we kritiek en ongefundeerde beschuldigingen van politieke leiders onderling verkiezingsfraude lezen.

In de column *Stem* (Varagids 44) wordt verder gesteld: “De grootste dreiging komt niet alleen van buitenaf, maar ook van binnenuit, van de sluimerende onverschilligheid, (...) van hen die twijfel zaaien aan de waarde van de stem zelf, en langzaam het fundament uithollen waarop we samen staan.”

Beide columns van Sinan Can zijn te lezen op de [VaragidsApp](#). 3)

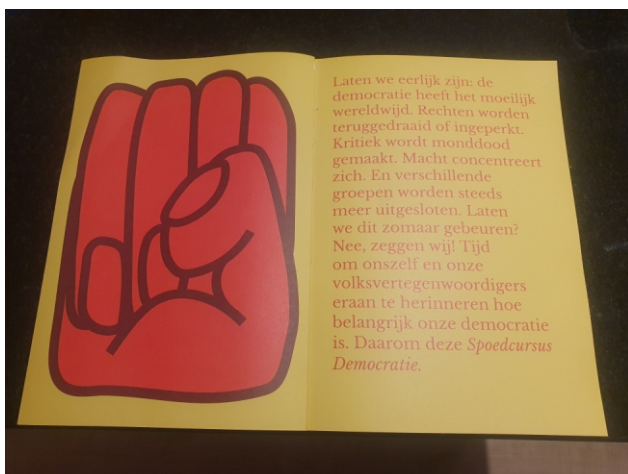
En nu?

De *Spoedcursus Democratie* van het HV, [hier te bestellen](#), vormt een toegankelijke stap om individueel of in kleine kring te bespreken wat je eigen rol is in de democratie.

In een volgende stap kun je besluiten het boek *Het tij tegen* van Herman Tjeenk Willink te lezen. Zoals het Juryrapport Prinsjesprijs 2022 stelt: “Hij vertelt ons tot op de dag van vandaag waar het probleem ligt, en wat het recept is om te voorkomen dat we in een onguur maatschappelijk klimaat verzanden.”

Letty de Graaf, Marlon Busstra

- 1) Achterflap van *Het tij tegen*
- 2) Spoedcursus democratie;
<https://www.humanistischverbond.nl/spoedcursus-democratie>
- 3) Varagids App te vinden via Google of Apple Appstore

De nieuwe activiteitencommissie

Paula, Wim en Lenny zijn 27-01-2025 gestart met de nieuwe activiteitencommissie van het HV Drenthe. Jan Kolkman was toen voor de laatste keer bij onze vergadering.

Voor Paula en Lenny was het de eerste keer om de AC activiteiten te organiseren.

Het was niet gemakkelijk om zo'n ervaren AC-lid als Jan op te volgen. Gelukkig was Wim erbij, een oude rot in het vak, die ons uitgebreid bij staat. Het klikte direct tussen ons drieën!

Onze taak als activiteitencommissie is het organiseren van Wandelingen, Eten met gesprekstof, het HV-café Assen, eenmalige acties en de copy voor de Schakel verzorgen.

Het HV-café komt maandelijks bij elkaar, hierbij wisselen Paula, Wim en Lenny elkaar af als gespreksleider. Naast een gezellig groepsgebeuren staat er altijd een gespreksthema centraal.

We kijken terug op een geslaagd Nazomer-treffen 14 september 2025 in Gees. Wim heeft dit georganiseerd en onder zijn bezielende leiding zijn we fijn met kunst in aanraking gebracht.

In de toekomst gaan Paula en Lenny deze taken van Wim steeds meer aanvullen.

Verder zijn we nauw betrokken bij de organisatie van een Oekraïne middag 29 november.

We staan open voor nieuwe ideeën voor het opzetten van een gevarieerd programma!

Met plezier werken we met z'n drieën aan genoemde activiteiten!

Paula Bosch 06-17172076 paulabosch04@gmail.com

Wim Roeleveld 06-51322851 roeleveld.wim@gmail.com

Lenny Pikard 06-54977472 lennypikard@gmail.com

Zondag 21 december 2025 Westerbork

Een wandeling langs de Westerborkerstream en het Oranjekanaal; langs grotendeels verharde paden, waarbij ook gekozen kan worden voor onverharde paadjes die steeds weer samenkomen met het verharde pad.

De Westerborkerstream wordt gevoed door water dat hoofdzakelijk afkomstig is van de Elperstream. Deze kronkelende waterloop baant zich een weg door het landschap, waarbij Staatsbosbeheer eigenaar is van dit gebied. De naam "Timmerholt" verwijst naar de houtzagerij die hier vroeger gevestigd was, en later, tijdens de Tweede Wereldoorlog, werd het gebied gebruikt voor de bouw van barakken voor het Kamp Westerbork.

Nazit en lunch: bij Marlon Busstra: zie verzamelpunt

Organisatie: Marlon Busstra; 06 13200785; stimulans@planet.nl

Aanvang: 10.30 uur

Afstand: \pm 7 km

Verzamelpunt: Vakantiepark het Timmerholt; [Gagelmaat 4 -151; 9431KT Westerbork](tel:061519431KT); [Googlemaps](#)

Zondag 18 januari 2026 De Knapzakroute Westerveelde-Norg

De wandeling voert door het kleinschalige essen landschap rond Norg en langs, nog uit de middeleeuwen stammende dorpjes als Zuidvelde en Westerveelde.

Ten zuiden en westen van Norg lagen vroeger uitgestrekte veenmoerassen waar alleen mensen zich in waagden die het gebied goed kenden..... Maar met de komst van de Maatschappij van Weldadigheid aan het begin van de negentiende eeuw naar Veenhuizen werd dit landschap volledig op zijn kop gezet. Er werden kanalen en wijken aangelegd, veen werd afgegraven en het veld werd systematisch omgezet tot landbouwgrond. In de twintigste eeuw werd het resterende veld tot landbouwgrond omgezet en hier en daar een productiebos gepland. Het grootste deel van de kronkelende beekjes werd “genormaliseerd” tot rechte afwateringskanaaltjes voor de landbouw. Gelukkig bleef hier en daar het oude boerenbedrijf in het landschap zichtbaar: akkers op de es, weiland en hooiland in de beekdalen en schapen op de hei. Tijdens deze wandeling krijgen we een mooi beeld van al die verschillende landschappen en alle veranderingen die zich daar eeuwenlang hebben afgespeeld.

Zondag 18 januari 2026

Aanvang: 10.30 uur

Afstand: ca. 9 km

Verzamelpunt - parkeren en nazit: Dinercafé Norgerhout, Asserstraat 55, 933 JB Norg [GoogleMaps](#)

Organisatie: Wim Hanraads, email whanraads@gmail.com ;06 11 59 37 37

Zondag 15 februari 2026 Kyllotsbos Smilde

Aanvang: 10.30 uur

De wandeling gaat door een gemengd bos en open heidevelden

Vertrekpunt : Parkeerplaats tennisbaan Smilde, Suermondsweg 19, Smilde [GoogleMaps](#)

Afstand: ongeveer 5 kilometer

Nazit: wordt overlegd na de wandeling

Organisatie: Jan Kolkman; anjankolkman@gmail.com

0592- 413291 06- 30888726

Zondag 15 maart 2026 Appelscha

Aanvang: 10.30 uur

Afstand: ± 8 km – Bos, heide, zand en graslanden

Verzamelpunt: Parkeerterrein Buitencentrum Drents-Friesewold,

Terwisscha 6A 8426 SJ Appelscha [GoogleMaps](#)

Nazit: naast bovenstaande parkeerterrein: Bosbrasserie “de Boschspot”

0625311654 www.deboschspot.nl

Organisatie: Wim Roeleveld roeleveld.wim@gmail.com 06-51322851

Eten met Gespreksstof 2026

Voor het voorjaar is een *Eten voor en mét elkaar* in voorbereiding: de gastvrouw zorgt voor de ruimte en de drankjes, de gasten nemen allen een gerecht mee voor de maaltijd.

Houdt de website en de nieuwsbrieven in de gaten!

21 maart 2026 – RESERVEER DE DATUM! *21 maart: de internationale dag tegen racisme en discriminatie*

Het HV Drenthe en discriminatie.nl Drenthe grijpen deze dag aan om gezamenlijk een middag te organiseren over het thema racisme en discriminatie.

In de huidige tijd van groeiende verdeeldheid en polarisatie klinkt vaak de roep tot meer verbinding. Verbinding is nodig om te komen tot een meer inclusieve samenleving zonder racisme en discriminatie.

Maar hoe doen we dat dan?

Wie voor inclusie is, is tegen discriminatie. Als mensen beoordeeld worden op kenmerken die er niet toe doen, dan gaat het om discriminatie. Artikel 1 van de Grondwet is glashelder over discriminatie: het is verboden. We weten allemaal dat discriminatie en racisme in ons dagelijks leven veel voorkomen. Hoe realiseren we een samenleving zonder vijandig wij-zij denken? Een samenleving waar je jezelf kunt zijn, en goed kunt samenleven met anderen die mogelijk van je verschillen, elk met zijn of haar eigen godsdienst, huidskleur, seksuele oriëntatie, politieke voorkeur etc.? Kunnen humanistische waarden een antwoord bieden op zulke vragen?

We beloven dat u een boeiende middag tegemoet kunt zien en vragen u alvast om deze datum te reserveren in uw agenda.

Geert Hilbrands; Margreet Riemersma

EINDEJAARS

KERSTBIJEENKOMST

GEZELLIGHEID MET INHOUD.

Dat is een beproefd humanistisch model. Een combinatie van de uitgangspunten 'verbinding' en 'redelijkheid'.

Dat gaan we proberen te verwezenlijken op **ZONDAG 14 december 2025 in ASSEN.**

Wist u dat een onschuldig ogende kerstkaart een heerlijk samenraapsel kan

zijn van politiek opportunisme, racisme, seksisme, antisemitisme en islamofobie?

In de ochtend kijken we aan de hand van filosoof Ronald Hünneberg naar de manier waarop het kerstverhaal door de eeuwen heen is afgebeeld. Dit lijkt misschien een thema dat niet direct aansluit bij de rationele humanist, maar het tegendeel is waar. Ronald laat ons wat zien over de relatie tussen kunstwerken en de inhoud van het christendom of, meer in het algemeen, hoe beeldende kunsten en denken samenhangen. Door te kijken naar de afbeeldingen van het kerstverhaal, zie je dat het christendom door-en- door mensenwerk is met als drijfveer goede en minder goede bedoelingen. Als u veganistisch of vegetarisch wilt lunchen, graag bij opgave melden. etten voor het nieuwe jaar.

Fieneke Stronkhorst en Hedwig Udding-Blok

DE BETEKENIS VAN AFBEELDINGEN VAN HET KERSTVERHAAL IN DE KUNST

Inclusief lunch. Veganistisch of vegetarisch? Graag bij opgave melden.

14 december 2025, van 10.00 uur tot 14.00 uur

Plaza Sportz Assen (voorheen Pand 17), Stelmakerstraat 17, 9403 VB Assen.

Anmelden bij: f.stronkhorst@gmail.com

Kosten: leden €10,- ; niet- leden €15,-

Overmaken op NL07 TRIO 0198 4329 09 t.n.v. HV-Drenthe o.v.v. KERST.

Tijd is hoop

De Verdieping en HV Drenthe hadden op 17 november jl. Joke Hermsen uitgenodigd om over haar nieuwe boek *Tijd is hoop* een lezing te geven. In een volle zaal boven Boekhandel Van der Velde hield Joke Hermsen een inspirerend verhaal over de belangrijkste essays van de afgelopen twintig jaar die in haar boek gebundeld zijn. De rode draad van de essays gaat over het thema de tijd en over nieuwe manieren van denken in onzekere tijden.

Er is volgens Hermsen een verschil tussen meetbare tijd, de kloktijd, en de tijd zoals die door mensen ervaren wordt. Net zoals er een verschil is tussen het hebben van tijd en het zijn in de tijd. Vadertje Chronos, met in de ene hand een zeis en in de andere hand een zandloper is de verbeelding van onze meetbare tijd.

Sinds de industrialisatie is tijd synoniem voor geld en is deze (chronologische) tijd vooral gericht op economische groei, consumptie en een gerationaliseerde westerse wereld. Uiteindelijk is het vooruitzicht voor iedereen de dood.

Maar dat is voor veel mensen een deprimerend vooruitzicht en daarom is het belangrijk om je te realiseren dat we ook

'geboortelijke wezens' zijn. Deze term komt van Hannah Arendt en betekent dat we als mensen het vermogen hebben om opnieuw te beginnen. Het is een hoopvol perspectief want het gaat om het reiken naar datgene wat nog niet gedacht of gemaakt is.

Dit perspectief wordt verbeeld in de kleinzoon van Chronos, namelijk Kairos.

Kairos biedt een tijd die ons probeert los te maken van de kloktijd en ons wil laten *léven*. Kairos heeft een weegschaal in de hand want het gaat in het leven om het zorgvuldig wikken en wegen. Het is de tijd die leven inblaast in

Chronos

ons 'zijn'. Het gaat om aandachtig zijn, gefocust zijn op wat er gebeurt, dagdromen en mijmeren. Kairos biedt ruimte aan tuinieren, kunst, cultuur en aan lezen en muziek.

Kairos is de tijd van innerlijkheid, of de 'ziel'. En juist dat heeft een mens nodig.

Daarom moet volgens Hermsen de ziel weer hoog op de agenda om echt mens te zijn. De mens bezit namelijk een onbewuste zee van ervaringen en herinneringen die we onderhuids hebben opgeslagen. We zijn meer dan we denken te zijn. En dit kan nooit in AI of in een computer worden omgezet. De mens heeft een onherleidbaar, onvervangbaar en herinnerbaar surplus. En dat biedt hoop.

Kairos

Chronos en Kairos zijn allebei aanwezig in een mensenleven, maar leer de balans tussen beide te vinden door in jezelf de dialoog aan te gaan. De mens is immers een tweestemmig wezen. Wij kunnen nadenken en praten met onszelf over de tijd. “De mens houdt zich met twee gezichten op in de tijd. Er zijn altijd ambivalenties waar je mee te maken krijgt, zoals 'ego en ziel', 'uiterlijk en innerlijk' en 'ratio en gevoel'.

Leven in de Kairos tijd vraagt veel van de mens. De kloktijd tikt gewoon door, maar een dag zonder goed gesprek, zonder het gevoel van verbinding, zonder aangeraakt te zijn door een muziekstuk, een mooi boek, is een zinloze dag. Hermsen stelt een andere manier van leven en vooral ook van onderwijs voor: minder leven volgens de klok van de productie, maar meer écht leven en tijd nemen voor Kairos, voor het streven naar het goede. Hoop zorgt ervoor dat we in beweging komen en een kritisch bewustzijn ontwikkelen. Hoop is een krachtig vermogen om ons te scherpen dat het beter kan.

Hermesen eindigde haar lezing met een prachtig gedicht van Emily Dickinson:

Hoop is dat ding met veren
Hoop' is dat ding met veren,
Dat neerstrijkt in de ziel,
En 't wijsje zingt, zonder de woorden,
En dat ons nooit – nog nooit – ontviel.

In Stormwind klinkt zij allerliefst;
En vreselijk moet het noodweer zijn,
Dat zorgt dat 't Vogeltje de moed verliest;
Ze is zo teder en zo fijn.

Ik hoorde haar in bitterkoude streken;
Ook op de hachelijkste Zee was zij,
Maar nooit – ik overdrijf niet –
Vroeg zij een kruimeltje – van Mij.

Leesclub HV in Hoogeveen

Ruim 10 jaar is er van het Humanistisch Verbond een leesclub in Hoogeveen. Elke deelnemer brengt een boek in en bespreekt deze ook.

We komen 1 keer per maand bij elkaar. In juli is er een gezamenlijke lunch en tijd voor een kort stukje of gedicht. In augustus bespreken we geen boek. Dus er komen 10 boeken per jaar aan de orde. De bibliotheek zorgt voor de opgegeven boeken. Om de beurt zorgt een deelnemer voor iets bij de thee en fris. Omdat we al lang bij elkaar komen, is er ook gelegenheid om even over het wel en wee van de deelnemers te praten.

Sinds enige tijd is er plaats voor een paar nieuwe deelnemers. Waren het in het verleden acht personen, door omstandigheden bestaat de groep nu nog uit vier vrouwen. Als er nieuwe mensen bij de leesclub komen, kunnen we ook overleggen of het bij 10 boeken per maand blijft of dat we bijv. om de 6 weken een boek gaan behandelen.

Heeft u interesse, neem dan contact op met Afke de Vries-Miedema.
Telefoon 0640246229

Hoogeveen e.o. Gespreksgroep

In het seizoen '24/'25 werden er weer onderwerpen ingebracht die een discussie zeker waard waren.

Thema's die daarin terug kwamen gingen o.a. over: *'Hoe verhoud ik mij tot het complexe wereldgebeuren'* en *'Hoe angst door fakenieuws en complot denken polariserend kunnen werken.*

N.a.v. een prikkelend krantenartikel hadden we het m.n. over het belang van het lid zijn van een politieke partij (slechts 3% is dat terwijl de par jen samen toch bepalen welke kant ons land op gaat!)

We mochten de afgelopen tijd weer nieuwe leden begroeten waardoor we, wanneer iedereen present is, met zo'n 9 mensen "om tafel" kunnen zitten.

Data voor het nieuwe seizoen zijn: 4 januari, 15 februari, 22 maart en 3 mei. De gespreksgroep komt bijeen van 10.30 tot 12.00 uur in het Jannes van der Sleedenhuis, Valkenlaan 5 te Hoogeveen.

Voor informatie of belangstelling kan er contact worden gezocht met Elza Craanen, tel.0681204484/0528785032

VAN HET BESTUUR Groningen e.O.

In het laatste nummer van het jaar willen wij u graag informeren over een aantal punten. Aan een deel van die punten hebben wij in het vorige nummer ook aandacht besteed.

Huis van Humanisme

Er wordt al geruime tijd gesproken over het vormgeven van een Huis van Humanisme. Het projectplan voor dit Huis valt op te splitsen in twee delen; het ene deel betreft de inhoud (het geheel van activiteiten dat HV Groningen aanbiedt) en het andere deel betreft het Humanistisch Centrum (het pand waarin de activiteiten plaatsvinden). Er zijn veel gesprekken gevoerd, er zijn veel plannen gemaakt, er zijn veel mensen bij betrokken geweest en er zijn hoge verwachtingen gewekt. Als bestuur zijn wij vol enthousiasme aan dit project begonnen.

Het is dan ook met veel spijt dat we moeten melden dat wij met het project (tenminste voor de komende jaren) zijn gestopt. Complicerende factor is gebleken dat het Humanistisch Centrum geen eigendom is van het Humanistisch Verbond. Een volgens het plan noodzakelijke investering door het Humanistisch Verbond in het pand levert een lastige juridische puzzel op. Een poging om deze puzzel te leggen heeft niet tot het gewenste resultaat geleid. Eén en ander heeft van ons als bestuursleden veel energie en tijd gevergd en heeft de nodige frustratie veroorzaakt. Wij hebben dan ook besloten als huidig bestuur met het project te stoppen. Mogelijk dat er na enkele jaren, met andere mensen, een doorstart kan plaatsvinden. Dit betekent niet dat alles stil komt te staan. We zijn van plan, om samen met onze actieve leden en iedereen die mee wil doen, verder te werken aan het inhoudelijk deel van het project.

Tegelijkertijd zijn er mogelijk minder ingrijpende aanpassingen aan het pand te realiseren. Elders in deze Schakel vindt u hierover informatie van het bestuur van het Humanistisch Centrum.

Vertrekkende actieve leden

Hoe jammer is het wanneer actieve leden hun activiteiten voor het HV neerleggen en hoe dankbaar zijn wij die leden voor wat zij in de afgelopen jaren voor het HV hebben gedaan.

In volgorde van leeftijd zijn dat in de eerste plaats Pieter en Marijke Hofman. Gedurende tien jaar hebben zij wandelingen georganiseerd en begeleid in de mooiste streken van Groningen en soms het noorden van Drenthe. Wandelingen en koffiedrinken daarna bieden een prachtige gelegenheid om naast de natuur te genieten van gezelschap en contact. Pieter en Marijke heel veel dank daarvoor

Dan volgt Welmer Boiten. Wij kennen hem als bestuurslid, actief bij de Jonge Humanisten, het Humanistisch Café en de Zindagen en minder zichtbaar maar onmisbaar als webmaster en redacteur van de Nieuwsbrief. Welmer had het altijd al druk, maar met de komst afgelopen augustus van een tweede zontje, is het allemaal niet meer te combineren. Welmer stapt dan ook uit het bestuur.

Voor de website en de nieuwsbrief hebben we een opvolger gevonden, Tiemen Bos. De andere activiteiten zet hij op een zacht pitje. Welmer ook op deze plaats hartelijk dank voor je enorme inzet.

Vacatures in het bestuur

Een vertrekkend bestuurslid levert ook een vacature op en die vacature wordt helaas niet altijd direct opgevuld. Wij vragen dan ook dringend aandacht voor de volgende (binnenkort) vacante functies.

Wij hebben ondanks verwoede pogingen daartoe nog geen nieuwe voorzitter gevonden. Wij begrijpen dat niet zo goed, want wij hebben een leuke ploeg en het geeft veel voldoening om voor het HV bezig te zijn. Door het vertrek van Marijke missen wij vooral iemand die wat meer spiritueel ingesteld is. Voel je je aangesproken, meld je dan alsjeblieft.

Tijdens de Jaarvergadering 2026 is de secretaris aftredend. Op zich een overzichtelijke functie, maar ook van de secretaris wordt een soepele inzetbaarheid verwacht. Lijkt het je wat, neem dan contact op met de huidige secretaris.

Dan nog de plek van Welmer, een algemeen bestuurslid. Ook hier geldt, denk er eens over na of kom eens een bestuursvergadering bijwonen. Een oriënterend gesprek met één van de bestuursleden is ook mogelijk.

Actieve ledenbijeenkoms

Op 9 oktober 2025 hadden wij een bijeenkomst voor actieve leden. Na een heerlijke maaltijd en een spel (humanopoly) hebben wij ons op eveneens speelse wijze beziggehouden met een tweetal serieuze onderwerpen. Het speelse zat hem in de wijze waarop het gesprek werd gevoerd, namelijk met de voeten. De details van deze wijze blijven even onbesproken, maar het resultaat laten wij u graag weten.

Eén van de vragen was: in hoeverre mag/kan activisme een rol spelen binnen het Humanistisch Verbond? Het zal niet verbazen dat hierover, zoals over de meeste dingen, verschillend wordt gedacht. Globaal waren wij het met elkaar eens dat wij ons als HV niet hoeven te beperken tot louter beschouwende uitingen, maar dat wij onze standpunten ook op meer activistische wijze aan de buitenwereld kunnen tonen. Dat kan bijvoorbeeld door deelname aan demonstraties, symposia en petitie. Denk dan aan humanistische thema's als: mensenrechten, racisme, femicide, klimaat, discriminatie.

De andere vraag was: in hoeverre kan het Humanistisch Verbond samenwerken met religieuze organisaties? Dit onderwerp bleek lastig en vraagt zeker om meer aandacht en gesprek. Als grote gemene deler kwam eruit dat samenwerken kan, wanneer het gebaseerd is op gedeelde waarden en normen, wanneer het een zinvol doel dient, wanneer het een duidelijk onderwerp betreft.

Reacties

Wilt u op één van deze berichten reageren, dan kan dat op: secr.hvgron@gmail.com.

VAN HET BESTUUR SHHVG

Afdeling Groningen en Ommelanden

Dit bericht is bedoeld voor u? Dit bericht is bedoeld voor u!

Het Humanistisch Centrum aan de W.A. Scholtenstraat in Groningen, door de gemeente aangeduid als een karakteristiek pand, is in bezit en beheer van de Stichting Huisvesting Humanistisch Verbond Groningen. Drie bestuurders, leden van de afdeling, zorgen voor het reilen en zeilen van het pand, waarvan de afdeling ruimschoots gebruik maakt. Naast activiteiten van de afdeling vinden er ook bijeenkomsten van verwante organisaties plaats en is er een bescheiden verhuur aan derden.

De zaal.

Er staan enkele veranderingen te gebeuren. Begin december vervangen we de cv-ketel, zodat de ruimte weer betrouwbaar te verwarmen is. Daarnaast krijgt de ventilatie een uitbreiding en zorgt een CO₂-meter voor verantwoorde lucht. De zwarte bankjes worden vervangen door kleurrijkere zitmeubels en op termijn komt er een betere muziekinstallatie.

De beheerder van het centrum krijgt met enige regelmaat de opmerking dat de zaal er gedateerd uitziet en best een opknapbeurt kan gebruiken. Laat hem

vooral uw ideeën weten, ze zijn welkom en misschien uitvoerbaar. Er is weliswaar een beperkt budget, maar met uw hand- en spandiensten zijn eenvoudige suggesties al snel te realiseren.

Op woensdag 14 Januari kunt u er met ons over brainstormen tijdens een korte bijeenkomst op het pand, vanaf 19.30 u .

Ook kunt u een bericht sturen aan John Munneke via beheerder.shhvg@gmail.com .

Jeders veiligheid en welbevinden.

In het pand mogen, op last van de brandweer, geen fietsen of andere vervoermiddelen staan. De enige uitzondering op deze regel is een scootmobiel. Vanwege de hygiëne zijn dieren niet toegestaan in de zaal, met als enige uitzondering een geleidehond.

Denkt u om het sluiten van de tussendeur/tochtdeur zodra de bijeenkomst begint?! Door de bel naast de deur te gebuiken, kan een laatkomer alsnog toegelaten worden.

Oproep.

Het stichtingsbestuur is op zoek naar mensen die incidenteel willen helpen met klussen of bij de grote schoonmaak. Kent u misschien iemand die incidenteel een bestelauto of -bus ter beschikking kan stellen? Heeft u wellicht een grote plant (yuka, ficus, palm) die de zaal zou kunnen vergroenen?

Tenslotte doch niet tenminste: het stichtingsbestuur kan versterking gebruiken, want de huidige samenstelling met drie personen is feitelijk te krap. Komt u ons versterken? Voor uw interesse of voor andere informatie kunt u contact opnemen met John Munneke via beheerder.shhvg@gmail.com . Met dank voor uw aandacht!

In het Humanistisch Café bieden we een open sfeer voor mensen die diepgang zoeken in gesprekken. In de wetenschap dat we de

waarheid niet in pacht hebben proberen we zonder (voor)oordeel de dialoog aan te gaan over uiteenlopende thema's. Er is ook ruimte voor informele uitwisseling met daarbij drankjes en wat lekkers. Het Humanistisch Café is niet gebonden aan leeftijd. Iedereen die openstaat voor andermans meningen is welkom.

HUMANISTISCH CAFÉ GRONINGEN

TERUGBLIK

Na een rustige zomer ging in september het Humanistisch Café weer open en inmiddels hebben we een drietal bijeenkomsten gehad met uiteenlopende inhoud.

De Zomeravondfilosofen

Op 12 september startten we het seizoen op speelse en filosofische wijze met behulp van het spel Nomizo. Voor de pauze volgden we met zo'n twintig deelnemers trouw de structuur van het spel en gingen telkens twee tweetallen met elkaar in debat over een filosofische stelling. Er waren diverse categorieën stellingen, bijvoorbeeld 'leven en dood', 'goed en kwaad' en 'gevoel en verstand'. Wie voor en wie tegen de stelling was werd door het lot bepaald. De rest mocht als publiek na het debat bespreken welke duo de meest overtuigende argumenten naar voren bracht. Na de pauze lieten we dit stramien los en bespraken we in een kring op lossere wijze nog diverse filosofische stellingen.

Eindland

Op 10 oktober werd er voor een kleine 25 bezoekers een toneelstuk opgevoerd in het Humanistisch Centrum. Onder regie van Richt Bouma, docent HVO, speelden twee acteurs het stuk waarin twee

zussen zich bewegen in een postapocalyptische wereld. In een merkwaardig taaltje dat elders is omschreven als 'prachtig, poëtisch koeterwaals' bespreken ze met elkaar hoe het zit in het leven, waarbij de jongste kritische vragen stelt bij de traditionele opvattingen verwoord door de oudste. Na het stuk waanden we onszelf terug in de HVO-les. Met verschillende oefeningen liet Richt ons nadenken en met elkaar in gesprek gaan over waarden en wijsheden die de moeite waard zijn om door te geven.

Verbindende communicatie

Christiaan Zandt is inmiddels een graag geziene gast in het pand. Op 13 november gaf hij weer een introductieworkshop over Verbindende ofwel Geweldloze Communicatie.

VOLGENDE BIJEENKOMSTEN

Vrijdag 12 december | LEVENSVRAAG

Begrippen als zelfontplooiing en persoonlijke groei komen regelmatig naar voren in humanistische kringen. Het kan zowel positieve als negatieve associaties oproepen. Uiteraard is het een mooi streven om jezelf te ontwikkelen. Tegelijkertijd lijkt de inspanning van talloze coaches en influencers om mensen op uiteenlopende manieren te laten streven naar de 'beste versie van jezelf' een hoge druk op te leggen. Wat houdt persoonlijke groei eigenlijk in? En als het belangrijk is, hoe stimuleer je dit dan op een gezonde manier? Psycholoog Carl Rogers, pionier van de humanistische stroming in de psychologie, meende dat groei begint met het accepteren van jezelf, met al je onvolkomenheden. Pas dan ontstaat er ruimte voor ontwikkeling. Na een korte inleiding over Rogers en zijn boek 'Mens worden' bespreken we deze avond met elkaar de vraag: Wat heb je nodig om te groeien?

Eens in de zoveel tijd bespreken we in het Humanistisch Café een levensvraag. Verwacht geen uitgebreide theoretische lezing. We gaan

in open sfeer met elkaar in gesprek op basis van eigen ervaringen.

- Vrijdag 12 december, 20:00 – 22:00 uur (inloop vanaf 19.45 uur)
- Humanistisch Centrum
- Gratis deelname
- Aanmelden is fijn voor onze inventarisatie

Vrijdag 16 januari | Nieuwjaarsreflectiespel

De jaarwisseling is altijd een mooie periode om te reflecteren. Tien jaar geleden hebben we zelf een spel bedacht en in elkaar gezet om dit op een ongedwongen manier te doen. Afgestoft en voorzien van een update halen we het spel in het Humanistisch Café weer te voorschijn. Gelijk aan het aantal ogen van de dobbelsteen zijn er vragen in zes categorieën. Het doel van het spel is om in interactie met elkaar terug te kijken op het voorbije jaar. Hierbij gaat het om reflectie op onszelf, de maatschappij en de plek die wij ten opzichte van onze medemens en de wereld om ons heen innemen.

- 16 januari 2026, 20.00 - 22.00 uur (inloop vanaf 19.45 uur)
- Humanistisch Centrum
- Gratis deelname
- Aanmelden is fijn voor onze inventarisatie

Woensdag 4 februari | Verdiepende workshop Verbindende Communicatie

Zoals gebruikelijk geeft Christiaan Zandt enkele maanden na de introductieworkshop een verdiepende workshop over Verbindende (of Geweldloze) Communicatie. Deze workshop is anders opgezet dan de eerdere verdiepende sessies en zal een specifiek thema hebben. Houd de website of nieuwsbrief in de gaten voor meer informatie.

- 4 februari 2026, 20.00 – 22.00 uur (inloop vanaf 19.45 uur)

- Humanistisch Centrum
- Kosten: € 5,- voor leden, studenten en minima; € 10,- voor niet-leden
- Aanmelden via mail of aanmeldlink die in de nieuwsbrieven voorbij zal komen

CONTACT info@humanistischcafe groningen.nl

UITNODIGING

**Wij nodigen u graag uit voor onze Nieuwjaarsbijeenkomst
op zondag 18 januari 2026
van 14.00 uur tot 16.00 uur
(inloop vanaf 13.30 uur)**

Om te beginnen willen wij elkaar die zondagmiddag het beste toewensen voor het jaar 2026, maar we willen ook stilstaan bij een onderwerp dat iedereen in meer of mindere mate zal interesseren.

Het thema wordt ingeleid met een korte Human-documentaire en daarna kunnen we daarover met elkaar van gedachten wisselen. Natuurlijk is er ook muziek, is er koffie/thee met taart en na afloop een al dan niet alcoholisch drankje met een hapje.

Iedereen is van harte welkom !

Met een groet,
Bestuur HV-afdeling Groningen en Ommelanden

Op donderdag 26 oktober kwamen we met maar liefst 36 mensen samen voor een bijzondere editie van Zindag, deze keer in samenwerking met ApGen. De voorbereiding verliep soepel waardoor een gevarieerd programma was samengesteld door de Zindag-organisatie, deze keer aangevuld met Dick Janknegt en Mark Winters van ApGen. De sfeer was meteen goed binnen het gemengde gezelschap van HV-leden, leden van ApGen en andere geïnteresseerden, waaronder een toerist uit België.

Voor de fotovoorstelling (onder de klanken van Woody Guthrie's 'This Land is Your Land') waren veel plaatjes aangeleverd deze keer. De speeddates verliepen geanimeerd en zorgden voor verrassende ontmoetingen en gesprekken. Muzikaal genoten we van een mooie uitvoering van 'Bridge over Troubled Water' door Anda en Ivo. Later zongen we gezamenlijk 'Imagine', onder leiding van ApGen – een passende afsluiting van het programma.

Gerrya gaf een inspirerende lezing over 'verbinding in tijden van ruis'. Ze bracht Kierkegaard en Arendt samen in een verhaal over reflectie en het vermogen om iets nieuws te beginnen. Een mooi pleidooi voor écht samenleven in een digitale tijd. Dick van ApGen sloot aan met een korte, rake voordracht over hokjesdenken en vooroordelen – een fijne aanvulling op het thema van de avond. De nazit met taart was lang en gezellig. Kortom: een warme, inhoudelijke en verbindende Zindag.

Volgende Zindagen

Bij het verschijnen van deze Schakel is er in november verder een Zindag over Herdenken geweest. Ook in januari en februari is er weer Zindag op de laatste zondag van de maand dus op **25 januari** en **22 februari**. De thema's zullen later aangekondigd worden in de nieuwsbrief en op <https://zindag050.nl>

Zindag is een zondagsbijeenkomst waarin we samen komen om het leven en ons menszijn te vieren, te erkennen dat niemand foutloos is en om elkaar te inspireren een beter mens te zijn. Iedere Zindag staat een thema centraal dat we op verschillende manieren belichten, bespreken en beleven; met voordrachten, muziek, beeldmateriaal en ruimte voor gesprek.

De Zindag is tevens de Groningse Sunday Assembly.

De bijeenkomsten staan open voor iedereen, dus wees welkom en sluit aan! We sluiten af met koffie/thee en taart. Voel je vrij om ook iets lekkers mee te nemen!

Aanvang: 11:00 uur. Inloop vanaf 10:30 uur.

Aanmelden is niet nodig.

Contact

Je kunt ons mailen via info@zindag050.nl

DE JONGE HUMANISTEN GRONINGEN

De Jonge Humanisten in Groningen kijken met enthousiasme vooruit naar de komende maanden. We willen ruimte bieden voor verbinding, verdieping en plezier: momenten waarop je nieuwe mensen leert kennen, samen kunt reflecteren op grote vragen of gewoon even kunt ontspannen.

Op 10 december staan we stil bij de Dag van de Rechten van de Mens. Tijdens deze avond gaan we in een open en filosofische sfeer in gesprek over wat mensenrechten eigenlijk zijn, voor wie ze gelden en of we in de praktijk echt allemaal gelijk behandeld worden. Het wordt een avond vol nieuwsgierige vragen en eerlijke uitwisseling, van 19.00 tot 21.30 uur aan de W.A. Scholtenstraat 2. Deelname is gratis en iedereen is welkom om mee te denken.

Een week later, op 18 december, sluiten we het jaar af met een gezellige kerstborrel. In het sfeervolle Literair Café De Graanrepubliek aan het Gedempte Kattendiep 11 kun je vanaf 20.00 uur aanschuiven voor gesprekken, spelletjes en een ontspannen avond samen. Omdat we merken hoe waardevol deze laagdrempelige ontmoetingen zijn, gaan we ook in het nieuwe jaar verder met maandelijks borrels. Op 15 januari, 12 februari, 12 maart, 9 april, 14 mei en 11 juni kun je rekenen op een vaste plek om even bij te komen, bij te praten en nieuwe humanisten te ontmoeten.

In 2025 willen we onze activiteiten verder verdiepen. We denken na over bijeenkomsten waarin we oefenen met 'schoon luisteren', avonden waarin we ons laten inspireren door Aziatische psychologie, en sessies waarin filosofie en kwantumfysica elkaar raken. Daarnaast zoeken we actief de samenwerking op, onder andere via de Kiezel in samenwerking met SKLO. Zo hopen we een plek te creëren waar nieuwsgierigheid, openheid en menselijke waardigheid centraal blijven staan.

We hopen dat steeds meer jonge mensen hun plek vinden bij de Jonge Humanisten. Als je het leuk vindt om mee te denken over nieuwe activiteiten, graag mensen met elkaar in contact brengt, of gewoon energie krijgt van het bouwen aan een open en nieuwsgierige gemeenschap, dan nodigen we je van harte uit om je bij ons aan te sluiten. Je hoeft geen ervaring te hebben, alleen de bereidheid om samen iets moois neer te zetten. Of je nu wilt helpen organiseren, een keer een gesprek wilt begeleiden of gewoon mee wilt groeien met onze groep: jouw bijdrage is welkom. Samen kunnen we van de Jonge Humanisten een bruisende plek maken voor inspiratie, ontmoeting en menselijkheid.

Nieuwjaarsontmoeting HV Fryslân

Wij nodigen jullie uit voor de nieuwjaarsontmoeting op

25 januari 2026 van 13.30 -16.30

in het

Fries Scheepvaart Museum

Kleinzand 16, 8601 AP Sneek

Wij zorgen voor koffie/thee en iets lekkers, een aantrekkelijk programma en gezelligheid.

We eindigen met een begeleide tour door het verrassend museum, voor iedere Fries en niet-Fries een must. De details volgen op de website en in de nieuwsbrief.

Wij hopen jullie te ontmoeten op 25 januari.

WANDELEN MET WOORDEN IN

Filosofische wandelingen in Heerenveen en Drachten

Heb je zin in een goed gesprek? Zoek je meer verdieping of heb je vragen die te maken hebben met zingeving, spiritualiteit of filosofie? Kom dan met ons mee wandelen! Tijdens de filosofische wandelingen komt iedere keer een ander onderwerp aan bod. Door hierover met anderen te praten, krijg je meer inzicht in deze thema's én in jezelf.

Je hoeft geen kennis te hebben over filosofie om mee te wandelen. Iedereen is welkom! De wandelingen worden begeleid door medewerkers van het Humanistisch Verbond en de Protestantse Gemeente Heerenveen.

We starten de wandeling om 10:15 uur in de **Bibliotheek in Heerenveen**.

Voor Drachten: de Bieb op het Raadhuisplein.

Hier eindigen we ook, met een kopje koffie of thee. Deelname is gratis, opgeven mag, maar is niet nodig.

Wil je graag van te voren een herinnering krijgen voor de wandelingen? Stuur dan een mailtje aan:

secretaris@fryslan.humanistischverbond.nl

We wandelen van
10.30-12.00 uur

Heerenveen

zaterdag 6 december
woensdag 24 december

Wandelen Drachten: nieuwe activiteit:

In Drachten wandelen we ook van 10.30 tot 12.00 uur

<https://bibliotheekdrachten.op-shop.nl/342/wandelen-met-woorden/vanaf/08-11-2025>

Drachten

zaterdag 13 december

zaterdag 10 januari

zaterdag 14 februari

zaterdag 14 maart

zaterdag 11 april

zaterdag 9 mei

zaterdag 13 juni

Vacatures in de Regio Fryslân:

Penningmeester (actief lid)

Geef richting aan onze financiële slagkracht

Wil jij je actief inzetten voor een betrokken, mensgerichte samenleving en vind je het leuk om overzicht te houden over inkomsten en uitgaven? Sluit je dan aan als penningmeester van de afdeling Humanistisch Verbond Fryslân.

Als penningmeester maak je deel uit van een klein en enthousiast bestuur, samen met de voorzitter en de secretaris. Je zorgt dat we onze activiteiten en lezingen, filmavonden en cursussen kunnen organiseren binnen een helder en gezond financieel kader. Je bent degene die de cijfers begrijpt en deze vertaalt naar wat er mogelijk is.

Wat ga je doen?

Je beheert de financiën en stelt samen met het team de begroting en jaarrekening op

Je bewaakt het budget voor activiteiten en denkt mee over nieuwe plannen

Je betaalt rekeningen en houdt contact met het landelijk bureau over financiële zaken

Je ondersteunt het bestuur met financieel inzicht

Wat bieden wij jou?

Een tijdsinzet van ongeveer 1,5 tot 2 uur per week

Samenwerking in een vriendelijk, betrokken bestuur

Professionele ondersteuning en budget vanuit het landelijk bureau

Ruimte om zelf invulling te geven aan je rol

Een kans om bij te dragen aan een humanistische gemeenschap in jouw directe omgeving.

Wie ben jij?

Je gelooft in humanistische waarden

Je bent zorgvuldig en kunt goed met cijfers overweg

Je vindt het leuk om te organiseren en samen te werken

Voel jij je aangesproken door deze rol? We maken graag kennis met je. Je kunt bellen met Bart van 't Veer voor meer informatie: 06-46778732

Zet vandaag de eerste stap. Doe mee en help ons het humanisme lokaal te versterken!

Maak het verschil. Sluit je aan.

Word bestuurslid communicatie bij de afdeling Fryslan van het Humanistisch Verbond

Krijg jij energie van het delen van verhalen en het verbinden van mensen? Vind je het leuk om nieuwsbrieven te maken, mensen met je teksten te motiveren, te inspireren en de lokale website actueel te houden? Dan is deze rol iets voor jou.

Als bestuurslid communicatie werk je samen met de voorzitter, secretaris en penningmeester aan een zichtbare en levendige vereniging in de regio. Jij zorgt dat onze activiteiten en humanistische waarden goed onder de aandacht komen. Je maakt de e-mailniewsbrief, beheert de website en denkt mee over nieuwe digitale kanalen zoals sociale media.

Je staat er niet alleen voor. Het landelijk bureau ondersteunt je en er is budget beschikbaar voor communicatie en promotie.

Tijdsinzet: ongeveer 1,5 tot 2 uur per week

Wat je krijgt: een creatief podium, nieuwe contacten en de kans om lokaal impact te maken

Spreekt dit je aan? Laat het ons weten.

voorzitter@fryslan.humanistischverbond.nl

**Jij kunt het verschil maken.
Doe mee.**

Tabee Kafee: oproep!

De dood is niet een van de favoriete onderwerpen op verjaardagen. Maar de dood is onlosmakelijk verbonden met het leven en ook een van de meest ingrijpende ervaringen in het leven. De behoefte om erover te praten is vanzelfsprekend groot. Wij willen binnen het Humanistisch Verbond ruimte scheppen voor het gesprek. Het Tabee Kafee is daarvoor een goede plek. Het is een ontmoetingsplaats waar mensen met elkaar in gesprek kunnen raken over wat hen bezighoudt rond de dood. Een ervaring, een verwachting, een wens. En dat alles bij een kop koffie en wat lekkers. Het is laagdrempelig; er is geen verplichting rond komen en bijdragen.

<https://www.humanistischverbond.nl/thema/laatste-levensfase/>

Wij zijn op zoek naar iemand die gastheer of gastvrouw zou willen zijn en/of moderator van het gesprek. De taak van de moderator is het stimuleren van het gesprek en ruimte te bieden, uitdrukkelijk niet het gesprek te leiden en vooraf structuur te bieden. Wij bieden (zo nodig) een korte opleiding en begeleiding. Er is een handboek aanwezig. Bij belangstelling kun je contact opnemen met ons secretariaat via secretaris@fryslan.humanistischverbond.nl

De leesclub Fryslân

Hij is er eindelijk: onze eigen leesclub. Een aantal enthousiaste leden heeft gereageerd op de oproep. De kennismaking in Leeuwarden is geweest en heeft geleid tot de eerste boekkeuze: 't Hooge Nest van Roxane van Iperen. We gaan er gemotiveerd en in alle vrijheid mee aan de slag en maken onderling afspraken over de werkwijze en het vervolg. We willen het overzichtelijk houden maar is nog ruimte voor enige aanwas van 1 à 2 personen. Ik laat het contact eerst maar even via mij lopen: 06 22958047 of

voorzitter@fryslan.humanistischverbond.nl, Jan Wijbenga

Conflict als keuze ^{jaargang} 33

AANBIEDING

De drie boekjes van serie 33 'Conflict als keuze' van Filosofie voor een Breed Publiek zijn uit. Deze serie is spijtig genoeg uiterst actueel. Er is een zomerse aanbieding: drie boekjes voor €

12,- inclusief verzendkosten.

Zie voor verdere informatie:

<https://fryslan.humanistischverbond.nl/boekjes-fvbp/>

TUSSEN ONVERSCHILLIGHEID EN FANATISME ³⁴

Het onderwerp van de 32^e serie lezingen was "Twijfel als keuze" (niet kunnen of willen kiezen tussen twee of meer mogelijkheden), dat van de 33^e serie "Conflict als keuze" (onenigheid over een gedeeld belang).

Dit tijdsgewricht wordt gekenmerkt door enerzijds nostalgie, verlangen naar een verleden dat vaak nooit bestaan heeft (de heldhaftige, zelfbewuste pionier in een nog te veroveren wereld), en anderzijds geloof in een voorlopig niet realistisch of onbereikbaar toekomstideaal (met zijn allen overleven op Mars).

De werkelijkheid, de praktijk van alledag, ligt ergens in het midden, een midden tussen moedeloos ploeteren en 'op hoop van zegen'.

Veel mensen nemen hun toevlucht tot een vorm van 'kop in het zand': geen krant, tv en radio uit, en hedonisme in besloten kring.

Anderen zoeken heil in de veiligheid van totalitaire waarheid, eigen gelijk, verkondigd door henzelf of door een autoriteit naar keuze.

Kern van de deugdenleer van Aristoteles is het door vallen en opstaan telkens weer zoeken van een juist midden tussen twee ondeugden: te veel en te weinig van de betreffende deugd.

In zes bijeenkomsten gaan we onder leiding van deskundige sprekers op zoek naar een juiste houding ten opzichte van de onoverzichtelijke chaos van de tijd waarin we leven: een telkens weer opnieuw te bepalen juist midden tussen onverschilligheid en fanatisme.

14 december 2025

Over de macht der gewoonte

Leiders en volgelingen creëren samen onfortuinlijke machtsrelaties doordat alle betrokkenen zich laten leiden – en misleiden – door de macht der gewoonte. Hegel schreef hier al over toen hij het over de dialectiek van de relatie tussen heer en slaaf had. Als we ons voldoende helder realiseren dat de macht der gewoonte het echte werk doet, creëren wij de ruimte die tussen fanatisme en onverschilligheid opgezocht en gevonden kan worden. Want zowel de fanaticus als de onverschillige accepteert de macht der gewoonte als een onveranderlijk gegeven. Maar gewoontes zijn niet onveranderlijk. We kunnen ze afleren.

Prof.dr. Jan Bransen (*filosoof - Radboud Universiteit Nijmegen*)

11 januari 2026

Tussen vrijheid en verbinding – de pedagogische middenweg in onderwijsdilemma's

Kun je een leerling de vrijheid geven om te spijbelen voor een beter klimaatbeleid? In hoeverre mag het onderwijs vaderlandsliefde als waarde overdragen op leerlingen om meer verbinding in de samenleving te creëren? De tegenstelling tussen individuele vrijheid en sociale verbinding loopt als een rode draad door de geschiedenis van het denken over democratie en onderwijs. In deze bijeenkomst zullen we hierin het juiste midden proberen te zoeken, onder andere aan de hand van het onderwijs)filosofische werk van Hannah Arendt en John Dewey.

Dr. Anouk Zuurmond (*filosoof – Vrije Universiteit Amsterdam*)

8 februari 2026

Wij Europeanen tussen Verlichting en Romantiek, ofwel: het verlangen naar een Heimat in de politiek

Verkiezingen in ons eigen land, maar ook ontwikkelingen elders in Europa hebben ons hardhandig geleerd dat 'ergens bij horen', een gedeelde cultuur, taal en geschiedenis niet iets van het verleden zijn, net zomin als het onderscheid tussen wij en zij zoals dat door elke natiestaat wordt gemaakt. We zijn niet alleen kinderen van de Verlichting maar ook van de Romantiek. Tijdens deze lezing zal de spreker de vraag opwerpen hoe we tegemoet kunnen komen aan dat romantische verlangen naar de begrensdheid en

geborgenheid van een Heimat, zonder in nostalgie, giftig nationalisme en xenofobie te belanden. Is er zoiets mogelijk als een politiek die recht doet aan onze eindigheid, die onder meer betekent dat we de maakbaarheid van de wereld en onze levens drastisch relativeren, evenzeer als de voorspelbaarheid van de gevolgen van ons handelen?

Dat zou vandaag onder meer vragen dat we leren onderscheiden tussen berekenend optimisme en hoopvol leven.

Inleider: **Prof.dr. Theo de Wit** (*filosoof/ theoloog – Universiteit Tilburg*)

8 maart 2026

Poëtisch verzet

Hoe kan vragend zoeken in taal ons weerhouden van fanatisme, onverschilligheid en defaitisme?

Taal speelt zich af tussen droom en daad. We sluiten deze serie lezingen af met een excursie in het gebied van definiëren, framen, beschrijven en de kracht van dichten. We gaan bezig met de praktijk van wat denkers als Nietzsche, Wittgenstein en Foucault op een rij hebben gezet over deze onderwerpen, en dat doen we vooral aan de hand van Martha Nussbaum.

Prof.dr. Els Maeckelberghe (*ethicus Beatrix Kinderziekenhuis Groningen/UMCG*)

Waar, wanneer en hoeveel?

Zondagmiddagen van 13.30 - 16.00 uur in De Bres – Schoolstraat 4, 8911 BH Leeuwarden

Kosten deelname: €12,- p.p. per bijeenkomst.

U kunt contant betalen of pinnen aan de zaal, of dit bedrag storten op bankrekeningnummer

NL 16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. penningmeester HV-Fryslân.

Wanneer u geld overmaakt, graag vermelden welke inleiding/inleidingen het betreft.

Informatie: www.fryslan.humanistischverbond.nl of www.theaterdebres.nl

Vragen:

secretaris@fryslan.humanistischverbond.nl

app of sms naar: 06-3378182

WOEST

Woest was ik op Henri Bontenbal toen hij zich verslikte in artikel 23 van de grondwet. Hij had begrip voor het standpunt van de andere christelijke partijen dat bijzonder onderwijs jongeren zou mogen buitensluiten op grond van

hun geaardheid. Ze konden immers ook voor een andere school kiezen. Was dit een ongelukkige vergissing of het ware gezicht van het CDA? Het was in ieder geval een ongelukkige legitimatie van discriminatie. Ondanks zijn verwoede pogingen om de veiligheid van deze jongeren te waarborgen blijf ik teleurgesteld in deze ogenschijnlijk beminnelijke, fatsoenlijke en redelijke volksvertegenwoordiger.

Woest was ik op Chris Stoffer, over zijn uitspraak: “de herberg van onze vader is oneindig groot, iedereen is welkom” voor “hij die zijn zonden beleden heeft” voegde hij er subtiel aan toe. Dus als hij zich onderworpen heeft, als hij zich heeft gevoegd in de doctrine. Jozef en Maria visten al achter het net. Voor hen was geen plaats in de herberg. Maar misschien was het toen in die buurt wel prettiger een kind te baren in een warme stal dan nu in een kapotgeschoten ziekenhuis. Ik dwaal af. Ik wil een warm welkom in de herberg van het leven, waar ik de regie over mijn leven kan nemen en bij ondraaglijk en uitzichtloos lijden zelf het einde kan kiezen, ook al ben ik pas zeventien jaar. Ik heb respect voor mensen die vanuit hun geloof proberen het goede te doen. Die wél tegen een moratorium bij ‘vrijwillig levenseinde bij minderjarigen’ stemmen.

Woest was ik op Geert Wilders door zijn uitspraak: ‘dan hebben ze misschien iets meer honger in Afrika maar hier niet.’ Zijn lachje daarbij was meer dan respectloos. Stoom kwam uit mijn oren toen

deze persoon ook nog ongegrond de juistheid van de telling van de stemmen betwistte. Systematisch overschrijdt en verschuift hij telkens de grens bij het afbreken van onze democratie.

Een beetje boos was ik bij de uitspraak van Rob Jetten waarin hij veronderstelde dat de mannen in de zaal het wel leuk zouden vinden om met prinses Amalia in de loopgraven te bivakkeren. Verder heb ik wel respect voor Rob, voor de redelijkheid en positieve inkleuring van zijn boodschap. Ik werd gefeliciteerd met de overwinning. 26 zetels = 17,3%. 'Wij bepalen nu wat het volk wil!' Dat schijnt althans de gebruikelijke reactie te zijn bij winnaars. Het beste dat een winnaar kan doen is verantwoordelijkheid nemen en het landsbelang dienen. Er is haast geboden! Ik heb niet het eeuwige leven!

Maar boosheid heeft weinig zin. Ik had mijzelf neergelegd bij de uitkomst van verkenners Koolmees. Met een zeker optimisme keek ik uit naar het advies van de informateurs Wijers en Buma. Tot het volgende schandaal zich alweer aandienende: de vermeende leugenachtigheid van Dilan Yeşilgöz. Niet handig van de heer Wijers maar desondanks ging hij welgemoed aan de slag. Na zijn eerste kop koffie stapte hij weer op want hij had haar terloops ook 'feeks' genoemd. Nog net geen boze stiefmoeder of heks. Thuis noem ik Dilan altijd 'een verwend prinsesje'. Ook alleen maar thuis, binnen vier muren! En dan te bedenken dat het dragend thema van ons nieuwe kabinet wordt: 'Het kan wél fatsoenlijk'.

Zou er bij het uitkomen van deze Schakel al een nieuw kabinet zijn? Ik denk het niet. Niet voor de kerst, ook niet voor Pasen. Maar wees gerust; we hebben een kabinet vóór de kalveren op het ijs dansen en gegarandeerd vóór St. Juttemis*. Laten we tot die tijd vooral van elkaar genieten en elkaar heel veel gunnen. Ik gun jullie een fijne kerst en een heel goed 2026.

Jan Wijbenga

**Aanvang 19.30 uur, inloop vanaf 19.15,
entree €10,= Reserveren en betalen via de
website**

www.filosofie.FRL

**Reserveren via de e-mail kan niet meer,
maar ‚gewoon‘ naar Tresoar komen en aan
de kas contant betalen of via de QR codes
kan wel.**

**Reserveer en koop uw tickets op
op www.filosofie.fr**

FRANKFURTER SCHULE 22 JANUARI

Onder de naam Frankfurter Schule wordt een groep Joods-Duitse intellectuelen geschaard – o.a. Theodor W. Adorno, Max Horkheimer, Erich Fromm, Herbert Marcuse en Walter Benjamin – wier invloed op de hedendaagse filosofie en cultuur nauwelijks overschat kan worden. Vandaag de dag staan deze denkers weer volop in de belangstelling: rechts-radicalen bewegingen zien hen als de bron van woke, politieke correctheid en andere euvels, terwijl hun scherpe kapitalismekritiek een inspiratiebron vormt voor linkse activisten.

Thijs Lijster zet in zijn inleiding de belangrijkste denkbeelden van de Frankfurter Schule uiteen, een toonaangevende Duitse sociologische en filosofische stroming die ontstond vanuit het Institut für Socialforschung aan de Universiteit van Frankfurt in de eerste helft van de 20ste eeuw. De intellectuelen hielden zich bezig met maatschappijkritische, neomarxistische kritische filosofie tot het instituut in 1933 door de nazi's werd gesloten. Ook hij in op hun inspiratiebronnen en blijvende invloed na de Tweede Wereld Oorlog.

Thijs Lijster is universitair docent kunst- en cultuurfilosofie aan Faculteit der Letteren aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 2012 promoveerde hij op het werk van T. A. Adorno en W. Benjamin.

foto: Harry Cock

FILOSOFIECAFÉ FRYSLÂN 2026

22 januari 2026
Thijs Lijster
Frankfurter Schule

19 februari 2026
Lotte van Elteren
AI: machtige algoritmen
en verantwoordelijkheid

19 maart 2026
Pieter Hoexum
Kleine filosofie van het
ommetje

17 april 2026
Mario Veen
Hoe Plato je uit je grot
sleurt

AI: MACHTIGE ALGORITMEN EN VERANTWOORDELIJKHEID 19 februari 2026

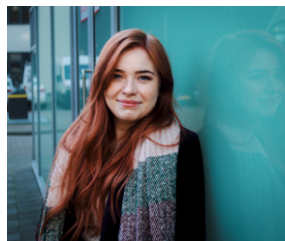
Kunstmatige intelligentie is al lang geen sciencefiction meer. Het stuurt onze zoekresultaten, bepaalt welke advertenties we zien en helpt artsen bij diagnoses. Maar met die invloed rijst de vraag: wie is verantwoordelijk wanneer AI fouten maakt of ongewenste gevolgen heeft?

Het functioneren van AI-systemen is vaak een “black box”: zelfs de ontwikkelaars begrijpen niet altijd waarom een algoritme tot een bepaalde uitkomst komt. Voor gebruikers is het nog lastiger, zeker wanneer AI steeds autonomer wordt. Dat maakt het moeilijk om één duidelijke verantwoordelijke aan te wijzen. Een voorbeeld hiervan is de zelfrijdende auto. In theorie kan de bestuurder ingrijpen, maar in de praktijk raakt die snel afgeleid of reageert te traag. Kan die dan werkelijk verantwoordelijk worden gehouden voor een ongeluk? Of ligt de schuld bij de fabrikant, de programmeur of misschien de beleidsmaker die de regels opstelde?

Juist daarom pleit ik voor **betekenisvolle menselijke controle**. Niet een illusie van toezicht, maar echte mogelijkheden om in te grijpen en beslissingen te sturen. Alleen dan is verantwoordelijkheid meer dan het aanwijzen van een zondebok. De uitdaging van AI is dat we niet kunnen volstaan met afwachten tot er iets misgaat. We moeten verantwoordelijkheid vooraf inbouwen: transparantie eisen, ethische richtlijnen hanteren en nadenken over maatschappelijke effecten. AI vraagt ons dus niet alleen naar de toekomst van technologie te kijken, maar vooral naar de toekomst van onszelf: hoe willen we samenleven met systemen die we niet altijd begrijpen, maar die ons leven steeds meer vormgeven?

Lotte van Elteren behaalde haar BA & MA in Philosophy / Philosophy and Science en BA & MA Artificial Intelligence aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Ook studeerde Ethiek en Filosofie aan de Freie Universität Berlin.

Ze is docent Artificiële Intelligentie aan de Radboud Universiteit en promovendus bij het Donders Centre for Cognition. Ze is verbonden aan de onderzoeksgroep Societal Implications of AI and Cognitive Neuroscience (SIAC) waarin ze zich vooral concentreert op de verantwoordelijkheidsvraag die bij kunstmatige intelligentie komt kijken.

De foto van Lotte is gemaakt door Gesina van der Werf.

KLEINE FILOSOFIE VAN HET OMMETJE 12 maart 2026

Pieter Hoexum studeerde filosofie in Groningen en aan de kunstacademie in Enschede. Hij was boekhandelaar in Amsterdam en werd daarna freelance publicist. Hij schrijft /schreef essays voor onder andere *Filosofie Magazine*, de *Groene Amsterdammer*, *Trouw*, *NRC* en de *Volkskrant*. En hij schrijft boeken met filosofische beschouwingen over architectuur en stedenbouw – eigenlijk over wonen.

In 2014 verscheen zijn boek *Kleine filosofie van het rijtjeshuis*, in 2019 *Thuis. Filosofische verkenningen van het alledaagse*, en in 2024 *Kleine filosofie van het ommetje. Een verkenning van de buurt*. Over dat laatste boek komt hij bij Filosofiecafé Fryslân vertellen.

Het liefst was hij, zoals ooit in de Oudheid bij de zogenaamde peripatetici gebruikelijk was, met de bezoekers een ommetjes of wandeling gaan maken, maar het Nederlandse weer is daarvoor helaas te wisselvallig. Toch zal het een vorm van “ambulante filosofie” worden (“ambulare”: “lopen” of “wandelen”). Bij het maken van ommetjes gaat het niet zozeer om het innemen van, en vasthouden aan standpunten, als wel om in beweging te blijven. Ommetjes maken is een vorm van vrijdenken – van filosoferen.

Zijn boek *Kleine filosofie van het ommetje* helpt je om zin en onzin in het denken over de buurt beter te onderscheiden. Wandel mee met Pieter Hoexum en ontdek de buurt.

HOE PLATO JE UIT JE GROT SLEUR 21 mei 2026

Hoe Plato je uit je grot sleurt

Plato's allegorie van de grot is misschien wel het bekendste verhaal van de Westerse filosofie. In 2025, waarin we allemaal aan onze schermen gekluisterd zitten, is het relevanter dan ooit. Maar hoewel de allegorie eenvoudig lijkt, wordt deze vaak verkeerd begrepen. In deze lezing neem ik je mee op een reis door Plato's grot naar aanleiding van mijn boek *Hoe Plato je uit je grot sleurt*.

Plato's allegorie gaat over de vraag wat echte groei en ontwikkeling is. Na een tijd in een illusie te hebben geleefd, worden we een tussentijd ingesleurd. Uiteindelijk leidt dit tot een dieper inzicht in de werkelijkheid. Maar de echt

waardevolle inzichten die we tijdens deze reis opdoen kunnen we niet met anderen delen. Trouw blijven aan die inzichten vergt moed. Aan de hand van alledaagse voorbeelden - van klein misverstand tot carrièrekeuzes en de klimaatcrisis - verkennen we in deze lezing hoe de reis door Plato's grot je leven kan verrijken.

Mario Veen is filosoof en schrijver, auteur van *Hoe Plato Je Uit Je Grot Sleurt* (Verschenen in 2024 bij Noordboek). Mario heeft een passie voor het ontsluiten van filosofische ideeën die het leven verrijken. Herkenbare situaties, humor en ontspanning ziet hij als sleutels tot diepgang. Juist door te genieten van de momenten van inzicht die filosofie ons geeft, ontwikkelen we het bewustzijn om ook serieuzere situaties het hoofd (en hart) te bieden.

HV leden bezoeken leden NIEUWS

In de vorige Schakel vroegen wij of er meer belangstelling was voor het starten van een leesgroepje in Leeuwarden. Dit hebben we daarna in een mail nog eens onder de aandacht gebracht van onze leden in Leeuwarden. Resultaat: de leesgroep is inmiddels van de grond gekomen, zoals ook te lezen valt in een bericht vanuit de groep hierover in deze Schakel. Met dus nog ruimte voor aansluiting!

Met HV leden bezoeken leden bieden we leden onderling de mogelijkheid elkaar te ontmoeten of samen iets te doen. Bezoek aan huis met een goed gesprek, samen naar het theater of musea bezoeken, samen wandelen. Voor de één de behoefte aan contact of niet altijd alleen op pad te hoeven gaan, voor de ander de mogelijkheid iets voor iemand te betekenen en daar voldoening uit te krijgen. Belangstelling stuur een mail of laat je horen!

Contact te leggen voor iemand met verzoek of aanbod te ontmoeten, wonend in:

Postcode gebied 8441-9091 Jac.Konig@kpnmail.nl of 0653172732

Postcode gebieden 8391 - 8434 en 9109 – 9296

sakevanderkloet@gmail.com of 0650634629

Thema: 'Sterrenstof zijn wij'. Wat vertelt ons dit boek van Margot Brouwer?

Waar: Brasserie De Koperen Kees, Parkstraat 1, Sneek

Donderdag 22 januari 2026, van 14.00 tot ca. 16.00 uur.

Iedere dag jakkeren we door onze levens op weg naar... wat eigenlijk? Geluk? Verbinding? Zin? Hebben we de hoop daarop niet opgegeven toen we God dood verklaarden en ons wereldbeeld toevertrouwen aan de wetenschap? Als we realistisch zijn, weten we dat ons niets anders wacht dan het oneindige zwarte gat van de dood. De wetenschap zal ons niet redden... of toch?

Wat betekent dit allemaal voor ons leven? In 'Sterrenstof zijn wij' deelt sterrenkundige Margot Brouwer het persoonlijke verhaal van diens levenslange existentiële zoektocht, en het hoopvolle wereldbeeld waar deze zoektocht toe leidde. Brouwers inzichtelijke synthese van moderne natuurwetenschap, Spinoza's filosofie en mystieke spiritualiteit uit oost en west kan ons bestendige troost bieden: diens boek biedt zicht op de peilloze diepten van ruimte en tijd – en op wie we werkelijk zijn. Bron: tekst achterflap van het boek. Folkert Boersma en Jan Boeijenga lazen het boek en nemen ons mee.

Thema: Eenzaamheid en alleen zijn; tussen overkomen leegte en zelfgekozen autonomie

Waar: Brasserie De Koperen Kees, Parkstraat 1, Sneek

Donderdag 26 maart 2026, van 14.00 tot ca. 16.00 uur.

Thema: Recht als recht niet langer recht lijkt te zijn.

Waar: Brasserie De Koperen Kees, Parkstraat 1, Sneek

Donderdag 16 april 2026, van 14.00 tot ca. 16.00 uur.

Als deze open gespreksgroep of de onderwerpen je nieuwsgierigheid opwekken, sluit dan gerust een keer aan. Voor nadere info neem contact op met secretariaat@hvfryslan.nl

Humanistische geestelijke begeleiding

Het leven vormgeven is niet altijd eenvoudig. Humanistische geestelijke begeleiders helpen - met gesprekken, advies en ondersteuning - om evenwicht te vinden als het even moeilijk gaat.

Humanistisch geestelijk verzorgers werken bij defensie, justitie, in de zorg of zijn vrijgevestigd. Vrijgevestigde geestelijk verzorgers kunnen ook helpen vorm te geven aan een humanistische relatieviering.

Humanistische Uitvaartbegeleiding

Nabestaanden vinden het moeilijk een toespraak te schrijven of uit te spreken. Een humanistische uitvaartbegeleider helpt u daarbij. Mogelijkheden zijn een gesprek-bij-leven en een gesprek met nabestaanden.

Een humanistische uitvaartbegeleider heeft een speciale opleiding gevolgd en biedt hulp op basis van kennis en ervaring. De begeleider is humanist en heeft oog voor de waardigheid en eigenheid van elk mens en begrip voor de kronkelwegen van het leven.

Er is een speciale website waar u alle informatie vindt:

www.humanistischeuitvaart.nl

0517 417799 HUB Fryslân

0900 33302020 HUB Drenthe

Humanistisch Verbond Sprekers bij uitvaarten

<https://humanistischeuitvaart.nl/sprekers/regio-drenthe-overijssel-en-flevoland/>

Zie ook de [website van de coöperatie voor mensen met een levensvraag](#)

Op humanistischeuitvaart.nl vindt u alle informatie.

Voor Drenthe kunt u bellen met 0900-3302020

en voor Groningen met 0900-9005030.

Een executeur testamentair van het Steunfonds Humanisme?

Wat moet er gebeuren als ik er niet meer ben?

Het is misschien niet plezierig, maar wel goed om er eens bij stil te staan. Want wie regelt uw uitvaart? Wie zorgt ervoor dat de wensen uit uw testament worden uitgevoerd en handelt allerlei praktische zaken af?

Als er in uw omgeving niet direct iemand is om dit voor u te regelen, kunt u het Steunfonds Humanisme als executeur inschakelen. De medewerkers regelen uw zaken met respect, zorg en oog voor detail.

Leden bezoeken leden Fryslân

Contact te leggen voor iemand met verzoek of aanbod te ontmoeten, wonend in:

Postcode gebied 8441-9091

Jac.Konig@kpnmail.nl of 0653172732

Postcode gebieden 8391 - 8434 en 9109 –

9296 sakevanderkloet@gmail.com of

[0650634629 Palavergroep opstarten:](http://0650634629.Palavergroepopstarten)

secretaris@fryslan.humanistischverbond.nl

Bijlenga Stichting

Marjoleine Beers

secretaris@fryslan.humanistischverbond.nl

REGIO NOORD

Humanistische contacten

voor een landelijk overzicht van humanistische organisaties: zie www.human.nl

Humanistisch Vormingsonderwijs HVO

HVO Primair- Org. voor docenten HVO en Levensbeschouwing in het openbaar basisonderwijs. **Eltjo Dijk** regiobegeleider Fryslân e.dijk@hvo.nl www.hvoprimair.nl
Mathilde Nomden regiobegeleider Groningen/Drenthe m.nomden@hvo.nl

Filosofiewerkgroep Fryslân

Ron Muijzer, Raard, 06 337 81 823
ronmuijzer@yahoo.com

Humanistisch geestelijk raadslieden

Carla Bellers, carla.bellers@mcl.nl
MCL Leeuwarden

Myriam van der Vorst, 0513 685 739
Tjongerschans Ziekenhuis Heerenveen

Marcelle Mulder, 06 308 12 853
Zorgorg. Patyna, Sneek
marcelle.mulder@patyna.nl

Agaath Heijboer, 050 3613884 of 3612030
a.a.heijboer@umcg.nl UMCGroningen

Reinder Bouwhuis, werkdagen maandag, dinsdag, woensdag (op de oneven weken)
06-82305926 reinder.bouwhuis@nncz.nl
NNCZ Jannes van der Sledenhuis H'veen

Else van der Hoek Martini Ziekenhuis GR
050 524 5112

Sichtpunt.frl geestelijke verzorging voor mensen in de thuissituatie

gvthuis.nl Groningen en Drenthe

geestelijke verzorging voor mensen in de thuissituatie.

Luisterend oor HV Drenthe

Anne Prins . 06 170 511 33:

Humanistische GV bij Justitie

Dr. S van Mesdagkliniek, Groningen
Jeannette van der Meijde, 050 5221221

Reinder Bouwhuis, PI Veenhuizen,
r.bouwhuis@dji.minjus.nl

06 5273 8062

locatie Esserheem 08807 37123

locatie Norgerhaven 08807 36885/36882

Maud van Hattum, PI Marwei, Leeuwarden
088 0742 633

GGZ Friesland, locatie Franeker

Wietske Cuperus, geestelijk verzorger
aanwezig: di, do, vrij 06 83 263 099
wietske.cuperus@ggzfriesland.nl

Vrij gevestigde Humanistische Raadslieden

Mirabelle A. Schaub-de Jong

050-5252253 / 0620732179

Eva Boer 06 54 74 31 38

info@ditisdespirit.nl

Humanistische GV bij Defensie

Johan Willem Frisokazerne, Assen

Wiebe Arts, 06-12967358

Noord HUMANITAS

Humanitas Eemsdelta
eemsdelta@humanitas.nl
06-47085208

Humanitas Groningen
Akerkhof zz 22, 9711 JB Groningen
mip.groningen@humanitas.nl

Humanitas Het Hogeland
afdeling.hoogeland@humanitas.nl
06-51325810

Humanitas Kanaalstreek & Westerwolde
kanaalstreek-westerwolde@humanitas.nl
06-30544218

Humanitas Midden-Groningen
midden-groningen@humanitas.nl
0598-383048

Humanitas Oldambt
oldambt@humanitas.nl
06-83185347

Humanitas Veendam & Pekela
veendam@humanitas.nl
06-13874104

Humanitas Westerkwartier
westerkwartier@humanitas.nl
06-26569680

Humanitas De Friese Meren
defriesemergen@humanitas.nl
06-24173306

Humanitas De Stellingwerven
destellingwerven@humanitas.nl

Humanitas Heerenveen
heerenveen@humanitas.nl
06-12702911

Humanitas Leeuwarden
leeuwarden@humanitas.nl
058-2666608

Humanitas Noordoost Friesland
no.friesland@humanitas.nl
06-57645319

Humanitas Noordwest-Friesland
nw-friesland@humanitas.nl
06-10595106

Humanitas Smallerland – Opsterland
smallerland-opsterland@humanitas.nl
06-15437098

Humanitas Zuidwest Friesland
zw-friesland@humanitas.nl

Humanitas Aa en Hunze
aaenhunze@humanitas.nl
06-18433136

Humanitas Assen
assen@humanitas.nl
0592 311 121

Humanitas Coevorden
coevorden@humanitas.nl

Humanitas Emmen & Borger Odoorn
emmen@humanitas.nl
0591-514205

Humanitas Midden-Drenthe
Midden-drenthe@humanitas.nl
06-29374355

Humanitas Noordenveld
noordenveld@humanitas.nl
06-51392987

Humanitas Tynaarlo
tynaarlo@humanitas.nl
06-55816771

Humanitas Zuid-Drenthe
zuid-drenthe@humanitas.nl
0528-277992

Humanitas Zuidwest Drenthe
zuidwest-drenthe@humanitas.nl

Afdelings BESTUREN

FRYSLÂN

Jan Wijbenga, voorzitter@fryslan.humanistischverbond.nl
Marjoleine Beers, secretaris en ledenadministratie
secretaris@fryslan.humanistischverbond.nl 06 5311 2732
Bart van't Veer, penningmeester@fryslan.humanistischverbond.nl
Lieuwe Koldijk, vrijwilligersbeleid, coördinator activiteiten
vrijwilligers@fryslan.humanistischverbond.nl

DRENTHE

Marlon Busstra, secretaris (waarnemend voorzitter)
secretaris@drenthe.humanistischverbond.nl 06 1320 0785

Henk van der Zijden, penningmeester
penningmeester@drenthe.humanistischverbond.nl
0592 20 33 12 / 06 23 60 91 01

GRONINGEN en Ommelanden

Ieke Verveld, secretaris
secr.hvgron@gmail.com 06 10264135
Willem Waard, penningmeester
penningm.hvgron@gmail.com
Didi de Jong, jongdidide@gmail.com
Gerrya Tonkes, gerrya_tonkes@hotmail.com

JONGE HUMANISTEN

Gerrya Tonkes, **Cheryl Arends**,
info@jongehumanistengroningen.nl

HUMANISTISCH CAFÉ

Ivo Hengst, **Paul Burrie**
info@humanistischcafegroningen.nl

3	<u>Agenda</u>
4	<u>Cursussen om NOORD</u>
8	<u>Humanisme NU</u>
9	<u>Humanifest</u>
10	<u>Van het bestuur DR</u>
11	<u>IM Trix van Kuilenburg-Lodder</u>
12	<u>Terugblik op de verkiezingen</u>
14	<u>Activiteitencommissie DR</u>
15	<u>Wandelingen DR</u>
17	21 maart reserveer de datum
18	<u>Eindejaars kerstbijeenkomst DR</u>
19	<u>Tijd is hoop</u>
22	<u>Leesclub Hoogetveen</u>
22	<u>Gespreksgroep Hoogetveen</u>
23	<u>Van het bestuur GR</u>
26	<u>Van het bestuur SHVG</u>
28	<u>Humanistisch Café Groningen</u>
31	<u>Nieuwjaarsbijeenkomst GR</u>
32	<u>Zindag</u>
34	<u>Jonge Humanisten GR</u>
36	<u>Nieuwjaarsontmoeting FRL</u>
37	<u>Wandelen met woorden FRL</u>
39	<u>Vacatures FRL</u>
41	<u>Tabee Kafee De leesclub FRL</u>
42	<u>Filosofie voor een breed publiek</u>
45	<u>Woest</u>
47	<u>Filosofiecafé Fryslân</u>
50	<u>Leden bezoeken leden NIEUWS</u>
51	<u>Sneek Open gespreksgroep</u>
52	<u>Adressen</u>

INHOUD